

Handläggare: Anita Andersson
Telefon: 08-508 20 031

**ÖVERSYN AV MELLANSTADIEVERKSAMHETEN OCH
FÄLTASSISTENTERNAS VERKSAMHET**

Uppdrag från stadsdelsnämnden 2004-12-16

FÖRSLAG TILL BESLUT

Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande 2005-04-28

Monika Viklander
Stadsdelsdirektör

Göran Sjödin
Avdelningschef

Åsa Berntsson
Avdelningschef

SAMMANFATTNING

Stadsdelsnämnden gav i verksamhetsplanen för 2005 förvaltningen i uppdrag att överväga möjligheten att flytta ansvaret för mellanstadieverksamheten och fältassistenterna till fritiden. Anledningen till uppdraget är att nämnden anser att kvaliteten och omfattningen av mellanstadieverksamheten varierar allt för mycket mellan skolorna idag. Nämnden anser vidare att oavsett om förvaltningen bedömer att en överflyttning bör ske eller ej, måste en anständig kvalitet garanteras av mellanstadieverksamheten.

Förvaltningen föreslår att ansvaret för mellanstadieverksamheten ligger kvar på skolorna inom barn och ungdom samt att individ- och familjeomsorgen fortsätter ansvara för fältassistenternas verksamhet.

Förvaltningen bedömer att kvaliteten på mellanstadieverksamheten är tillfredställande. De synpunkter som framkommit i enkätundersökningen kommer att utgöra ett bra

underlag för skolornas fortsatta arbete med att utveckla verksamheten.

ÄRENDETS BEREDNING

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom strategi och planeringsavdelningen, verksamheten för barn- och ungdom samt individ- och familjeomsorgen.

Samverkan och förhandling enligt 11 § MBL har ägt rum i förvaltningsgruppen 2005-05-12.

BAKGRUND

Stadsdelsnämnden gav i verksamhetsplanen för 2005 förvaltningen i uppdrag att överväga möjligheten att flytta ansvaret för mellanstadieverksamheten och fältassistenter till fritiden. Anledningen till uppdraget är att nämnden anser att kvaliteten och omfattningen av mellanstadieverksamheterna varierar allt för mycket mellan skolorna idag. Nämnden anser vidare att oavsett om förvaltningen bedömer att en överflyttning bör ske eller ej, måste en anständig kvalitet garanteras av mellanstadieverksamheten. En strukturerad mellanstadieverksamhet är viktig för att ge alla ungdomar möjligheten till en aktiv fritid samtidigt som detta kan förebygga drogmissbruk. Översynen ska vara klar till tertialrapport 1.

ORGANISATION

Stadsdelsnämnden har sedan stadsdelsnämndsreformens ikraftträdande 1997-01-01 beslutat om justeringar av organisationen vad gäller indelningen av verksamhetsområden inom förvaltningen.

Förvaltningens två fältassistenter har sedan 2001-01-01 sin organisatoriska tillhörighet inom individ- och familjeomsorgen. Fältassistenter var tidigare placerade inom fritiden.

Stadsdelsnämnden beslutade 2001-08-30 att bilda ett gemensamt verksamhetsområde för förskolan och grundskolan, (inkl skolbarnsomsorgen), samt fritiden. Fritiden hade tidigare under en kortare period tillhört individ och familjeomsorgen. Anledningen till justeringen av organisationen var att skolan, förskolan och fritiden styrs av flera gemensamma styrdokument vilket medförde samordningsvinster för verksamheten.

FÄLTASSISTENTERNA

Fältassistenterna ingår organisatoriskt i resurs- och samordningsgruppen, RESAM, som utgör en del av ungdomssektionen. Förvaltningen har här samlat alla resurser och kompetens inom individ- och familjeomsorgen som ansvarar för det förebyggande arbetet.

Stadsdelsnämnden antog i juni 2002 ett drogförebyggande handlingsprogram för stadsdelen som delvis ligger till grund för fältassistenterna arbete. De arbetar också enligt stadens tobaks-, alkohol och narkotikapolitiska program, STAN som innehåller för staden vägledande principer för socialt arbete bl a rörande förebyggande och tidiga insatser.

Nuvarande arbetsuppgifter:

- ? Fältassistenterna arbetar kontinuerligt uppsökande arbete på platser och i miljöer där ungdomar vistas.
- ? Fältassistenterna arbetar för att öka den vuxna närvaron på kvällar i stadsdelsområdet genom att vara synliga och välkända i ungdomsgrupperna, vilket verkar avhållande på ungdomskriminalitet och missbruk.
- ? Fältassistenterna arbetar med att stimulera andra vuxna till att delta i föräldravandringar.
- ? Tidig upptäckt –tidiga insatser. Genom fältassistenternas strukturerade samarbete med skola, fritid och polis ökas kännedomen om ungdomar i rikszonen och gemensamma insatser kan komma tillstånd.
- ? De ungdomar fältassistenterna får kontakt med erbjuds vid behov att delta i den gruppverksamhet fältassistenterna leder sedan flera år tillbaka.
- ? Fältassistenterna arbetar med föräldramedverkan d v s föräldrarna får information om fältassistenternas kontakter med ungdomarna.
- ? Fältassistenterna utövar tillsyn av folköls och tobaksförsäljningen inom stadsdelen, d v s kontrollerar att det inte förekommer försäljning av folköl och tobak till ungdomar under 15 år.
- ? Fältassistenterna ansvarar för de insatser unga lagöverträdare kan bli föremål för från socialtjänsten i form av ungdomstjänst och konsekvensprogram.

Fältassistenterna är de tjänstemän inom individ- och familjeomsorg som arbetar uppsökande och problemlösande i de miljöer där barn och ungdomar vistas. De arbetar på tider då inga andra personalkategorier inom förvaltningen är på plats, förutom personalen på fritidsgårdarna. För närvarande finns fältassistenterna tillgängliga tre kvällar per vecka. En av dessa kvällar är fredagar då arbetstiden sträcker sig fram till kl 24.00

Planering inför hösten 2005

Enligt de drogvaneundersökningar som staden genomför regelbundet i år 9 på grundskolan och andra året i gymnasiet, kännetecknas Vantör av en tillåtande attityd bland föräldrar till deras barns användande av alkohol. Stadsdelen utmärks dessutom,

enligt en nyligen genomförd folkhälsoundersökning, av en hög alkoholkonsumtion bland vuxna män. Med anledning av resultatet av dessa undersökningar kommer RESAM under hösten 2005, tillsammans med Hagsätra, Rågsved och Bäckahagens skolor, att arbeta efter Örebros preventionsprogram som syftar till att påverka föräldrars attityder. Fältassistenterna kommer att ha en viktig roll i detta arbete.

MELLANSTADIEVERKSAMHET/ÖPPEN FRITIDSVERKSAMHET

Kommunen är enligt skollagen skyldig att tillhandahålla skolbarnsomsorg till skolbarn till och med 12 års ålder om föräldrarna förvärvsarbetar eller studerar eller om barnet har ett eget behov. Skyldigheten kan fullgöras genom att erbjuda inskriven verksamhet i fritidshem eller familjedaghem. För barn mellan 10 och 12 år kan skolbarnsomsorg även bedrivas i öppen fritidsverksamhet.

Begreppet öppen fritidshemsverksamhet infördes i lagstiftningen den 1 januari 1995 i samband med att kommunernas skyldighet att anordna förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg skärptes. Därmed markerades att 10-12 åringar behöver tillgång till meningsfulla fritidsaktiviteter och kontakter med kamrater och vuxna utanför hemmet och skolan, även om de inte har behov av den omsorg som ges i inskriven verksamhet. De flesta barn i 10-12 årsåldern har föräldrar som förvärvsarbetar. Många av dessa barn klarar en stor del av dagen på egen hand, men behöver ändå vuxenkontakt och tillgång till organiserade fritidsverksamheter under den tid de inte går i skolan.

Läroplanen för grundskola och förskoleklass och fritidshem (Lpo 94) ska så långt som möjligt tillämpas av den öppna fritidsverksamheten som kan vara kommunalt eller enskilt driven.

Fritidshem för 6-9 åringar

Fritidshem är en pedagogisk gruppverksamhet för inskrivna barn under den undervisningsfria delen av skoldagen och under lov. Det har i allmänhet öppet hela året. Skolan har ansvaret för fritidshemmen och de är ofta integrerade med skolan. På flera skolor har fritidshemmen flyttat in i skolans lokaler. Skola och fritidshem samarbetar för att ge en integrerad skoldag.

Fritidsverksamhet för 10-12 åringar, s k mellanstadieverksamhet

Den öppna fritidsverksamheten är den form av skolbarnsomsorg som riktar sig till åldersgruppen 10-12 år. Verksamheten kan också vara ett komplement för de skolbarn som är i familjedaghem. För barn yngre än 10 år är det enligt skollagen inte tillräckligt att erbjuda enbart öppen fritidsverksamhet. I den öppna fritidsverksamheten är barnen inte inskrivna till skillnad mot fritidshemmen för barn i ålder 6-9 år.

ENKÄTUNDERSÖKNING

Förvaltningen har i samband med sin granskning av mellanstadieverksamheten genomfört en enkätundersökning till alla föräldrar med barn i år 4-6 (10–12 år gamla) i Vantör. Syftet med undersökningen var att kartlägga hur föräldrar och barn ser på mellanstadieverksamheten. Förvaltningen har även inhämtat synpunkter från föräldrar och barn som **inte** utnyttjar mellanstadieverksamheten i syfte att ta reda på varför.

Enkäten innehåller frågor om trivsel, trygghet, möjlighet till stimulans och utveckling, information, öppethållande, lokaler etc. Det har också funnits möjlighet att lämna egna kommentarer om verksamheten.

Svarsbenägenheten har tyvärr visat sig vara låg, vilket innebär att det är svårt att dra några större slutsatser av materialet med utgångspunkt från undersökningen.

Redovisning av antal barn (år 4-6) samt ev deltagande i mellanstadieverksamhet per skola

Skola	Antal barn totalt 10-12 år	Deltar i mellan- Stadieverksamhet	Deltar ej	Kostnad	Driftsform
Hagsätra/Ormkärr	260	78 barn (30%)	182 barn(70%)	200 kr /termin	egen regi
Örby	212	92 barn (43%)	120 barn (57%)	200 kr /termin	egen regi
Rågsved	155	39 barn (25%)	116 barn (75%)	200 kr /termin	Fritiden
Snösätra	154	10 barn (6%)	144 barn (94%)	200 kr /termin	Fritiden
Bäckahagen	108	53 barn (49%)	55 barn (51%)	200 kr /termin	Fritiden
Bandhagen	157	66 barn (42%)	91 barn (58%)	500 kr /månad	Föräldradriven verksamhet, fritidsklubb
Totalt	1 046	338 barn (32%)	708 barn (68%)		

Av ovanstående tabell framgår att antalet barn som **deltar** alternativt **ej deltar** i mellanstadieverksamheten, varierar mycket mellan de olika skolorna. Två av skolorna bedriver mellanstadieverksamhet i egen regi, tre skolor anlitar fritiden och Bandhagens skola har en föräldradriven fritidsklubb som ansvarar för verksamheten.

Föräldrar med barn i kommunal skolbarnsomsorg betalar 200 kronor per termin och barn. Den föräldrakooperativa fritidsklubben i Bandhagen kostar 500 kronor per månad och barn. Då ingår förtäring och vissa kringkostnader, vilket inte ingår i den kommunala avgiften.

Resultatet av undersökningen ger viss information om föräldrars och barns uppfattning av mellanstadieverksamheten oavsett om de utnyttjar den eller ej. Av svaren framgår att majoriteten av barnen trivs och känner sig trygga. Föräldrar och barn är dock missnöjda

med gruppstorleken, personaltätheten, ljudnivå och möjligheterna till lugn och avskildhet. De synpunkter som framkommit i förvaltningens undersökning överensstämmer i stora delar med revisionskontorets tidigare rapporter om vad föräldrar och personal anser om barnomsorgen i Stockholm 2002 och fritidshemmen 2003.

Kort sammanfattning av enkätresultaten

Redovisning av andel svar (%) från de föräldrar /barn år 4-6 som deltar i mellanstadieverksamheten

Skola	Svarsfrekvens %	Antal barn totalt 10-12 år	Deltar i mellan stadieverksamhet	Driftsform
Hagsätra/Ormkärr	64%	260	78 barn (30%)	egen regi
Örby	30%	212	92 barn (43%)	egen regi
Rågsved	54%	155	39 barn (25%)	fritiden
Snösätra	0%	154	10 barn (6%)	fritiden
Bäckahagen	55%	108	53 barn (49%)	fritiden
Bandhagen	44%	157	66 barn (42%)	föräldradriven verksamhet, fritidsklubb

Föräldrar med barn i mellanstadieverksamhet i Örby och Bandhagen har i högre grad än övriga skolor valt att inte svara på enkäten. I Örby har endast 30 procent svarat och i Bandhagen 44 procent av föräldrarna. Andelen svar i övriga skolor är högre med undantag för Snösätra där inga svar lämnats. Av undersökningen framgår att majoriteten av de föräldrar som har sina barn i mellanstadieverksamheten i huvudsak är nöjda med verksamheten. Av de ytterligare synpunkter som lämnats framgår t ex att det saknas aktiviteter för flickor, en av flera frågor för förvaltningen att arbeta vidare med.

*Redovisning av andel svar (%) från de föräldrar /barn år 4-6 som **inte** deltar i mellanstadieverksamheten*

Skola	Svarsfrekvens %	Antal barn totalt 10-12 år	Deltar ej i mellan stadieverksamhet	Driftsform
Hagsätra/Ormkärr	51%	260	182 barn (70%)	egen regi
Örby	52%	212	120 barn (57%)	egen regi
Rågsved	15%	155	116 barn (75%)	fritiden
Snösätra	35%	154	144 barn (94%)	fritiden
Bäckahagen	65%	108	55 barn (51%)	fritiden
Bandhagen	38%	157	91 barn (58%)	föräldradriven verksamhet, fritidsklubb

Andelen föräldrar och barn som **inte** går på mellanstadieverksamhet och besvarade enkäten var inte riktigt lika låg. Resultatet av de svar som redovisas visade att flertalet varit nöjda med skolbarnsomsorgen i år F-3. Man har alltså inte valt bort fritidsverksamheten i år 4-6 på grund av dåliga erfarenheter sedan tidigare.

Anledningen till att man väljer bort mellanstadieverksamheten i år 4-6 beror på i huvudsak tre faktorer, ”mitt barn klarar sig själv”, ”det finns alltid någon hemma” samt att ”barnet redan har ett tillräckligt stort utbud av aktiviteter”. Ett fåtal uppger att de inte var nöjda med mellanstadieverksamheten.

FÖRVALTNINGENS SYNPUNKTER

Grundskolorna i Vantör ansvarar för skolbarnsomsorg för barn i ålder 6-12 år. Vissa skolor driver verksamheten i egen regi, alternativt anlitar andra anordnare som t ex fritiden eller som Bandhagens skola, en privat föräldradriven verksamhet.

Förvaltningen bedömer att skolbarnsomsorgen är en viktig del av skolans verksamhet och en viktigt del av barnens vardag. En väl fungerande skolbarnsomsorg är en viktig del i en helhetssyn på barnet och dess möjligheter till trygghet och stimulans under hela dagen i skolan. Det är naturligt att skolan ansvarar för såväl fritidshem som för mellanstadieverksamhet eftersom skolbarnsomsorg enligt lagstiftningen betraktas som skolans ansvar. Förvaltningen föreslår därför att ansvaret för mellanstadieverksamheten för barn i ålder 10 –12 år ligger kvar på skolorna. Förvaltningen är vidare av den uppfattningen att det finns ett tillräckligt stort utbud av olika driftsformer för att bedriva mellanstadieverksamhet inom stadsdelen.

Av nämndens uppdrag framgår att förvaltningen måste garantera en ”anständig kvalitet” av mellanstadieverksamheten. Som ett led i att undersöka vad föräldrar och barn anser om nuvarande verksamhet genomförde förvaltningen en enkätundersökning. Det är tyvärr svårt att dra några större slutsatser av svaren med anledning av den låga svarsfrekvensen. Av de som svarat på enkäten och har sina barn i mellanstadieverksamhet uppger ändå majoriteten att de är nöjda med barnens trivsel och trygghet och möjlighet till stimulans och utveckling. Det finns dock ett missnöje med de förutsättningar under vilka verksamheten bedrivs, oavsett driftsform. Barngrupperna är t ex för stora och personaltätheten för låg. Minskade ekonomiska resurser och olika reformer har inneburit förändringar och krav på anpassning av verksamheten.

Förvaltningen bedömer att kvaliteten på mellanstadieverksamheten är tillfredställande. De synpunkter som framkommit i enkätundersökningen kommer att utgöra ett bra underlag för skolornas fortsatta arbete med att utveckla verksamheten. Den låga och ojämna svarsfrekvensen mellan skolorna gör det svårt att bedöma om kvaliteten på verksamheten varierar i någon högre grad mellan skolorna. Skolorna bör följa upp enkätundersökningen en gång per år och överväga vilka förbättringar som går att genomföra inom respektive verksamhets resurser.

Kommunstyrelsen har tillsammans med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna i uppdrag att undersöka 10-12 åringarnas olika förutsättningar för sin fritid. Forskningen visar att det i första hand är barn till välutbildade som deltar i t ex Kulturskolans och

idrottens aktiviteter. Under 2004 har därför ett pilotprojekt i form av fritidsklubb genomförts på nio skolor i sex stadsdelsområden.

Förvaltningen avvaktar utvärderingen av projektet eftersom erfarenheterna från pilotprojektet kommer att ligga som grund inför ett eventuellt genomförande i alla stadsdelar, där begreppet fritidsklubb kan ses som en vidareutveckling av mellanstadieverksamheten.

Förvaltningen har redogjort för fältassistenternas nuvarande arbetsuppgifter som huvudsakligen utgörs av ett socialt uppsökande arbete i riskmiljöer och är ett komplement till förvaltningen övriga uppsökande arbete bland ungdomar. Utvecklingen av fältassistenternas arbete har medfört att de idag har en markerad inriktning mot socialt arbete och inte som tidigare mot fritidsverksamhet. Det finns inga andra personalkategorier som utför motsvarande arbetsuppgifter. Förvaltningen föreslår att ansvaret för fältassistenterna ligger kvar inom individ- och familjeomsorgen.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande.
